

סבתא

סבתא יקרה הגעת לעולם עם אורה הגדול של התורה בחג השבועות, חג מתן תורה ונפרדת ממנו- מהעולם הזה, לאורו השלישי של נר החנוכה. היית לנו סבתא נצחית ועכשיו את בעולם הנצח, נפגשת לך עם כל אהוביך אליהם התגעגעת כל השנים, סבא וסבתא שלך שאהבת כ"כ, הוריך שלא זכית מעולם להיפרד מהם ותמיד נשאת בליבך את הכאב והגעגוע אליהם, אחותך עדית ושלושת הבנות שכמו שאר בני המשפחה החיים והמתים ליוו אותך במבטם מבעד לתמונות שניצלו בדרך נס ומונחות תמיד על המדף. סבא משה אהובך יקירך שבשנים האחרונות לא פסקת מלהתגעגע אליו ולאחיך ואחיותיך שמכל אחד בזמנו נפרדת, וליווית למנוחת עולמים.

כעת סבתא יקרה הגיעה העת בה עלינו להיפרד ממך לעד, אך ברור כי רק מגופך אנו נפרדים ואילו נשמתך, הווייתך, מורשתך ואורח חייך יליו אותנו תמיד.

93 שנים וששה חודשים הם ללא ספק גם במונחים של עולם מודרני - אריכות ימים, ואת סבתא זכית בהם בזכות ולא בחסד. על שתי מצוות בלבד נתנה לנו התורה הבטחה ששכרן בצידן ועל שתייהן אותו השכר - אריכות ימים. האחת שילוח הקן והשנייה כיבוד הורים. אינני יודעת אם בכל שנות חייך זכית במצווה זו הראשונה, אך ברור לי ללא ספק שזכית באריכות ימים על כיבוד הורים, אריכות ימים שלווה תמיד ברצון לחיים העזו שליווה אותך כל חייך. מצווה זו של כיבוד הורים שבפועל זכית לקיימה שנים ספורות בלבד בחייך בשל השואה האיומה שלקחה את הוריך ממך, ליווה אותך תמיד והייתה נר לרגלייך. מצווה שמכל המצוות דאגת להעביר לנו הדור הבא, את חשיבותה ומשמעותה ביחס להורינו שלנו. באחת השיחות שהיו לנו על הימים הקשים ההם הרהבתי עוז ושאלתי אותך אם את לא כועסת על הוריך שבעצם בגללם עברת את כל הסבל הנורא הזה. סבל שיכול היה להיחסך אם היית עולה לארץ ומצטרפת לאחיך שכבר גרו כאן בשנים שהדבר עוד התאפשר. אבל את באמונתך השלמה והתמימה ענית לי בשלילה גמורה- "כעס? מה פתאום, איך אפשר לכעוס עליהם, הם היו הורי, כך הם רצו, כך הם האמינו וציוו וכך אני עשיתי". גם אח"כ אחרי השנים הקשות של המלחמה כשחזרת לבית ההורים בפרשוב ומצאת את עצמך כמעט לבד לגמרי בעולם, נשאת בליבך את דברי הוריך חקוקים כצוואה לנגד עינייך. וכשבחורים יהודים התחילו לשאול עליך ולהתעניין בך את דבקות בדברי הוריך כי עליך למצוא תלמיד חכם ירא שמים וכך כשדברי הוריך אלה מלווים אותך פגשת בסבא משה היקר והצדיק ורק הוא שענה על הקריטריונים נבחר להיות לך לבעל, לאבא לילדיך-הורינו, ולשותף בחייך משם והלאה. אין ספק שניצחת את החיים ובגדול אבל בעיקר ניצחת עליהם וביד רמה. אמונתך הגדולה בקב"ה יחד עם תכונות אופייך הדומיננטיות כ"כ - אופטימיות, עקשנות ודבקות במטרה, פיקחות ולעיתים אף חוצפה ועוז כל אלה שימשו אותך במהלך כל חייך. סימנת לך מטרות ויעדים ולא נחת לרגע עד שהשגת אותם. כך היה בהחלטתך לחיות בתוך הכאוס, הסבל והמציאות הבלתי נתפסים של שנות המלחמה הנוראה, בזכות אלה יכולת להן לשנים הנוראות והקשות במחנה אושוויץ. אח"כ עם מציאת בן הזוג המתאים והראוי לך, העלייה לארץ שלוותה בהחלטות שונות ורבות ובידיעה כי שוב מתקרבת תקופה לא קלה אך לא וויתרת. וכשהגעתם לארץ הקודש ורצו לשלוח אתכם לאיזו שהיא עיירת פיתוח רחוקה את הבהרת לעצמך ולסובביך כי חוץ מירושלים-עיר הקודש, אין מקום בארץ שמקובל עליך. וכך דודה מרטה עם קשריה הטובים ומכריה בדרגות הפקידות השונות, הסתובבה וניסתה לעשות הכול למענכם על מנת שתישארו בירושלים, אבל את לא הסתפקת בזה ובערב שבת שלחת את סבא להתנחל בבית במרדכי היהודי 17. ובאותו ערב שבת נעשה שם הקידוש הראשון ואחריו עוד רבים נוספים עד שעברתם לבית ממול במרדכי היהודי 16. באמונתך היוקדת והתמימה בקב"ה ובדרכיו גידלתם את אימא ומנחם שיאריכו שנים וכך גם אותנו הנכדים והנינים.

זכנו להתבגר ולגדול לצידך לא רק במוכן הפיזי של המילה, רכשנו מקצוע, נישאנו ופיתחנו חיים משותפים עם בני זוג חדשים שהבאנו למשפחה ואת באהבתך ובלביך הרחב קיבלת את כולם באהבה והם מצידם אימצו אותך מיד לסבתא ותוך כדי כך המשכת להעביר לנו את אמונתך בדרכי החיים ואיך ומה צריך לעשות כדי לשמור על זוגיות טובה על מה לוותר ומתי לעמוד על שלנו ובהמשך גם עם גידול וחינוך ילדינו. זכינו שליות אותנו בלידתם ובגידולם ואף זכינו שתהיי עימנו בשמחת בר המצווה של יותם בננו הבכור בחג הפסח האחרון, בו עוד הרגשת טוב יחסית.

סבתא יקרה, לא היית עמוד האש לפני המחנה כי אם להבה של אש שלא כתה מעולם, אש תמיד, סביבה ליכדת דורות של משפחה, חברים, מכרים, רעים לעבודה וסתם אנשים ששבית בקסמיך ורצו בקרבתך. המילים והאמירות- קפצתי לסבתא לילי, ביקרתי את דודה לילי, הלכתי לגברת מרים או גברת הניג היו מילים שגורות אצל רבים מבני המשפחה שלך ושל סבא כאחד, של החברים והמכרים. בני דודים מדרגה ראשונה, שנייה ושלישית, נפגשו והכירו בביתך. לאחר שיצאת לפנסיה ואף הפסקת להתנדב במוסד, לא

רצית לצאת לתוכנית כזו או אחרת של הגיל השלישי. אך שוב בפיקחותך ובאהבתך הגדולה לחיים ידעת לייצר לך חברה, שתרגיש בנוח ותבוא לבקר מרצון וגעגוע. ביתכם שלך ושל סבא תמיד היה פתוח לאורחים מהארץ ומחוצה לה, והתחושה הייתה שתמיד תתקבל בשמחה, באהבה, במאור פנים, באיזה מחמאה נעימה, במנת מרק חמה ואם תרצה תמיד אפשר להמשיך לארוחת צהריים טובה וביתית. דאגת לכולם מלבד לעצמך וידעת כנראה למה. למרות היותך אישה רזה ונמוכת קומה היית תמיד חזקה ומלאה אנרגיות ולא ידעה רגע של בטלה. בשנים האחרונות היית אומרת לנו הרבה - בשם סבא משה - על ילדינו הקטנים שיש להסתכל על התינוקות והקטנים וללמוד מהם, לא לנה-להתבטל לרגע, כל הזמן לחקור, לנוע, לבדוק ולשאול, בלי להטיף פשוט האמנת וחיית דברים אלה, וכך העסקת עצמך בתפירה, ברקמה בסריגה כשסיימת למלא את מטלות הבית היום יומיות וכשנלקחה ממך ראייתך, בקשת כשבאנו להקריא לך חדשות מהעיתון כדי שתישארי מעודכנת ויהיה לך על מה לשוחח איתנו ועם האורחים שיבואו אחרינו ושבאו. חביב עליך במיוחד היה ספר סיפורים של רבי נחמן מברסלב שמיספוריו החכמים שקראנו ביחד למדת והארת לי בהבנתך ובדבריך.

בשבועות האחרונים בהם כבר לא היית בהכרה, הסתובבה לה השאלה הקשה - למה? בשביל מה צריך את זה? אבל מתוך אמונה שלכל תכלית בעולם הזה גם אם לעיתים היא נסתרת מעינינו, ניסיתי לחשוב מה בעצם התקופה הזו בה סבלת כ"כ נותנת לנו כי קשה להישאר ללא הבנה והסבר. וחשבתי לעצמי שהנה גם בתקופה הזו המשכת בדרכך המנצחת על החיים ולימדת אותנו שיעור עצום נוסף בדבקות בחיים וברצון לחיים וגם כשהרב בבי"ח כבר הגיע ואמר איתך ויודי ו'שמע ישראל' וכולנו נקראנו למיטתך להיפרד ממך, ניצחת אותם, את החיים ועליהם ונשארת איתנו עוד שבועיים בהם זכינו לשהות במחיצתך ולשון למרגלותיך וה-למה? הפך לשיעור המשך בכיבוד הורים ובאמונה התמימה בקב"ה גם כשלא הכל נהיר וברור.

והנה אתמול בחלון קטן שנוצר כשכולנו התכנסנו להדליק נרות ביחד אצל אבא ואמא, בחרת להיפרד מאיתנו, דווקא כשלא היה אף אחד מבני המשפחה לצידיך.

לקפוץ לסבתא לילי יהיה מושג שנצטרך להתרגל לחיות בלעדיו אבל את סבתא יקרה תמשיכי ותחיי בליבנו תמיד. באמונתך הגדולה בקב"ה, בשמחת חייך, בדרכיך ובמורשתך, מורשת אותה דאגת להנחיל לנו הדורות הבאים עד הרגע האחרון שלך איתנו.

בהזדמנות זו אני רוצה להודות לאמא רותי היקרה והמסורה שהמשיכה את מורשתך ודאגה לך וטיפלה בך במסירות עד יומך האחרון ולמנחם שהצטרף אליה בכל רגע שרק יכול היה כי בחודשים האחרונים הוא היה רחוק מאיתנו. להלנה היקרה שליוותה אותך בשנים אחרי שסבא נפטר וטיפלה בך במסירות ובדאגה ולמרטה שאהבה אותך גם כאם וגם כבת ועשתה עבורך כל מה שלנו היה כ"כ קשה לעשות בשנה האחרונה ולא רז'יקה המסורה שליוותה אותך בשעותיך האחרונות - תודה רבה. לכי בשלום ובנחת ותהיה נשמתך צרורה בצרור החיים השלמים והנצחיים אמן.